

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO ANALIZ I PETYCJI

Warszawa, 14 marca 2024 r.

BADK.DPK.133.77.2024

P11-22/24	Data wpływu petycji 5 lutego 2024 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 12 marca 2024 r.

KODEKS KARNY WYKONAWCZY

TEMAT

**UMOŻLIWIENIE SKAZANYM OTRZYMYWANIA PACZEK
ŻYWNOŚCIOWYCH ORAZ Z PRODUKTAMI DO HIGIENY OSOBISTEJ
OD NAJBLIŻSZEJ RODZINY LUB INNYCH BLISKICH,
ZAREJESTROWANYCH JAKO STAŁE ODWIEDZAJĄCY SKAZANYCH
W ZAKŁADACH KARNYCH**

WNOSZACY PETYCJE: petycja indywidualna

Osoba fizyczna.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjęcie inicjatywy ustawodawczej dotyczącej zmiany ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy, poprzez dodanie art. 113a § 1a, w celu umożliwienia skazanym otrzymywania paczek żywnościowych oraz paczek z produktami do utrzymywania higieny osobistej od członków najbliższej rodziny lub innych bliskich, którzy są zarejestrowani jako stale odwiedzający skazanych w zakładach karnych.

UZASADNIENIE WNOSZĄCEGO PETYCJE:

Autor petycji wnosi o umożliwienie skazanym otrzymywania paczek żywnościowych oraz z produktami do higieny osobistej od członków najbliższej rodziny lub innych bliskich, którzy są zarejestrowani jako stale odwiedzający skazanych w zakładach karnych.

Wnoszący petycję podniósł, że produkty żywnościowe i higieniczne w kantynach w zakładach karnych posiadają znacznie wyższe ceny, niż sklepy funkcjonujące dla reszty społeczeństwa. Tym samym, zarówno skazani, jak i ich rodziny muszą wydawać około 30%, a w niektórych wypadkach nawet więcej, środków na zakup żywności czy środków higienicznych. Autor wskazał też, że kantyny w zakładach karnych oferują różny asortyment, w zależności od zakładu karnego, ponieważ to dyrektor zakładu karnego decyduje o ilości, jakości i różnorodności produktów w kantynie w podległym zakładzie karnym. To z kolei prowadzi do nierówności.

Możliwość otrzymywania paczek żywnościowych i higienicznych od rodzin skazanych, jak miało to miejsce do 2015 r., powoduje, że rodziny skazanych ponoszą zdecydowanie mniejsze koszty zakupu paczki, a skazany może otrzymywać innego rodzaju i lepszej jakości produkty. Otrzymywanie paczek od rodzin, zdaniem autora petycji, nie narusza bezpieczeństwa zakładu karnego, gdyż paczki przed wręczeniem są szczegółowo kontrolowane przez funkcjonariuszy Służby Więziennej.

STAN PRAWNY:

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. z 2023 r. poz. 127 ze zm.) w **art. 113a § 1** określa, że skazany ma prawo co najmniej trzy razy w miesiącu dokonywać zakupów artykułów żywnościowych i wyrobów tytoniowych oraz innych artykułów dopuszczonych do sprzedaży w zakładzie karnym, za środki pieniężne pozostające do jego dyspozycji w depozycie. Skazana, o której mowa w art. 87 § 3 i 4 (kobieta ciężarna lub karmiąca piersią), ma prawo do dodatkowych zakupów artykułów żywnościowych.

Skazanemu umożliwia się dokonanie pierwszego zakupu nie później niż trzeciego dnia roboczego po przyjęciu do aresztu śledczego, o którym mowa w art. 79b § 1 (§ 2).

Skazany ma prawo otrzymać raz w miesiącu paczkę żywnościową, w skład której wchodzi artykuły żywnościowe lub wyroby tytoniowe zakupione za pośrednictwem zakładu karnego. Skazany otrzymuje paczkę żywnościową po złożeniu zamówienia na piśmie oraz po pokryciu kosztów przygotowania paczki. Zamówienie może być również złożone przez osobę najbliższą (§ 3).

Skazany może, za zezwoleniem dyrektora zakładu karnego, otrzymywać paczki z niezbędną mu odzieżą, bielizną, obuwiem i innymi przedmiotami osobistego użytku oraz środkami higieny, a po pozytywnym zaopiniowaniu przez lekarza - również z lekami; wydawanie leków odbywa się na zasadach ustalonych przez lekarza (§ 4).

W paczkach nie mogą być dostarczane przedmioty niedozwolone, substancje psychoaktywne oraz artykuły, których sprawdzenie jest niemożliwe bez naruszenia w istotny sposób ich zawartości, jak też artykuły w opakowaniach utrudniających ich kontrolę (§ 5). Artykuły żywnościowe, uznane przez lekarza lub inną upoważnioną osobę wykonującą zawód medyczny w podmiocie leczniczym dla osób pozbawionych wolności, za nienadające się do spożycia, podlegają zniszczeniu w obecności skazanego (§ 6).

Dyrektor zakładu karnego może, na wniosek lub po zasięgnięciu opinii lekarza, zezwolić skazanemu, ze względu na stan jego zdrowia, na dokonywanie dodatkowych zakupów artykułów żywnościowych i częstsze otrzymywanie paczek (§ 7).

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 grudnia 2022 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności (Dz. U. z 2022 r. poz. 2847 ze zm.) w § 11 ust. 1 stanowi, że porządek wewnętrzny zakładu karnego ustala jego dyrektor. Porządek wewnętrzny zakładu karnego w odniesieniu do kwestii, o których mowa w § 10, nie może zawierać unormowań mniej korzystnych dla skazanych niż zawarte w tym paragrafie oraz uwzględniać konieczność tworzenia warunków zindywidualizowanego oddziaływania na skazanych, utrzymania bezpieczeństwa, dyscypliny i porządku oraz zapewnienia w zakładzie karnym właściwych warunków bytowych, sanitarnych i zdrowotnych.

Zgodnie z **ust. 2**, w porządku wewnętrznym zakładu karnego dyrektor określa m.in. częstotliwość, terminy, miejsce i sposób dokonywania zakupów artykułów żywnościowych, wyrobów tytoniowych i przedmiotów dopuszczonych do sprzedaży w zakładzie karnym (pkt 13).

DZIAŁANIA POWIĄZANE:

Komentowany przepis określa zasady dokonywania przez skazanego zakupów artykułów żywnościowych, wyrobów tytoniowych i innych artykułów dopuszczonych do sprzedaży w zakładzie karnym. Częstotliwość, terminy, miejsce i sposób dokonywania zakupów określa w porządku wewnętrznym dyrektor zakładu karnego.

Dyrektor zakładu karnego w wypadkach uzasadnionych szczególnymi względami sanitarnymi lub zdrowotnymi albo poważnym zagrożeniem bezpieczeństwa może na czas określony wstrzymać lub ograniczyć dokonywanie zakupów. Skazany ma prawo co najmniej trzy razy w miesiącu dokonywać zakupów artykułów żywnościowych i wyrobów tytoniowych oraz innych artykułów dopuszczonych do sprzedaży w zakładzie karnym za środki pieniężne pozostające do jego dyspozycji w depozycie.

Skazanemu umożliwia się dokonanie pierwszego zakupu nie później niż trzeciego dnia roboczego po przyjęciu do aresztu śledczego.

Skazany ma prawo otrzymać raz w miesiącu paczkę żywnościową, w skład której wchodzi artykuły żywnościowe lub wyroby tytoniowe zakupione za pośrednictwem zakładu karnego. Skazany otrzymuje paczkę żywnościową po złożeniu zamówienia na piśmie oraz po pokryciu kosztów przygotowania paczki. Zamówienie może być również złożone przez osobę najbliższą. Przewidziana w komentowanym przepisie możliwość otrzymania przez skazanego paczki stanowi jedną z form utrzymywania kontaktu z rodziną i osobami bliskimi. Paczka dostarczona do zakładu karnego przed przekazaniem jej skazanemu podlega kontroli. Nie doręcza się skazanemu paczki niespełniającej warunków wskazanych w art. 113a § 3 i 4 k.k.w. lub zawierającej artykuły, o których mowa w § 5 komentowanego przepisu.

Kobiety ciężarne i młode matki mogą dokonywać zakupów częściej, gdyż zasadą jest konieczność zapewnienia takich produktów i częstotliwości ich zakupów, aby nie ograniczało to odpowiedniej diety kobiety ciężarnej czy karmiącej. W szczególności chodzi o umożliwienie korzystania z odpowiedniego mleka w proszku (lub jego suplementów) czy innych produktów żywnościowych uwzględniających indywidualne potrzeby dziecka¹.

Od 1.01.2023 r. na podstawie ustawy z 5.08.2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1855) zmieniono brzmienie § 2 i 5 komentowanego artykułu. Analizowana regulacja określa zasady dokonywania przez skazanego zakupów artykułów żywnościowych i wyrobów tytoniowych oraz innych artykułów dopuszczonych do sprzedaży w zakładzie karnym.

Zmiana brzmienia § 1 miała na celu zapewnienie spójności terminologicznej oraz wyeliminowanie powstających, na gruncie uprzednio obowiązujących regulacji wątpliwości, czy w art. 113a § 2 k.k.w. jest mowa o przyjęciu osoby doprowadzonej lub zgłaszającej się do odbycia kary, czyli osadzeniu rozpoczynającym odbywanie kary w warunkach izolacji penitencjarnej, czy też o „przyjęciu” skazanego po przeniesieniu do kolejnej jednostki

---

¹ Gerecka-Żołyńska Anna (red.), Kodeks karny wykonawczy. Komentarz, WKP 2023.

penitencjarnej (z aresztu śledczego do zakładu karnego, a następnie do kolejnego zakładu karnego) (zob. uzasadnienie projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw z 21.06.2022 r., IX kadencja, druk sejmowy nr 2376).

Zasadnicze znaczenie w tej kwestii ma także porządek wewnętrzny zakładu karnego ustalany przez dyrektora zakładu karnego. W akcie tym określa się częstotliwość, terminy, miejsce i sposób dokonywania zakupów artykułów żywnościowych i wyrobów tytoniowych oraz przedmiotów dopuszczonych do sprzedaży w zakładzie karnym (§ 11 ust. 2 pkt 13 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 23.12.2022 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności, Dz. U. poz. 2847).

Należy także mieć na względzie przepis art. 247 § 1, który stanowi, że w wypadkach uzasadnionych szczególnymi względami sanitarnymi lub zdrowotnymi albo poważnym zagrożeniem bezpieczeństwa dyrektor zakładu karnego lub aresztu śledczego może na czas określony wstrzymać lub ograniczyć zatrudnienie osadzonych, kontakty między nimi, udzielanie widzeń i spacerów, przeprowadzanie zajęć o charakterze zbiorowym, odprawianie nabożeństw i udzielanie posług religijnych, dokonywanie zakupów, otrzymywanie paczek, a także korzystanie z samoinkasujących aparatów telefonicznych, nakazać zamknięcie cel lub innych pomieszczeń, w których przebywają lub pracują osadzeni, zabronić posiadania w celi niektórych przedmiotów oraz zawiesić funkcję rzecznika skazanych.

Kontrola paczki, o której stanowi § 5, polega na ich sprawdzeniu wzrokowo, manualnie, za pomocą środków technicznych do wykrywania przedmiotów niedozwolonych lub substancji psychoaktywnych lub z wykorzystaniem psa służbowego wytresowanego do wyszukiwania przedmiotów niedozwolonych lub substancji psychoaktywnych (zob. art. 223j § 1 k.k.w.). Regulacje, odnoszące się do problematyki paczek przekazywanych skazanemu, zawarte są także w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z 23 grudnia 2022 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności, Dz. U. poz. 2847).

Decyzja dyrektora zakładu karnego, o której stanowi § 4 i § 7 komentowanego artykułu, należy do grupy decyzji opartych na uznaniu administracji penitencjarnej, która nie oznacza dowolności, ale związana jest normami prawnymi wyznaczającymi: podmiot uprawniony do wydania decyzji, przesłanki oraz tryb wydania decyzji, jak również granice uznaniowości, które muszą uwzględniać konstytucyjną zasadę sprawiedliwości społecznej (art. 2 Konstytucji RP).

Decyzja ta podlega zaskarżeniu w trybie art. 7 k.k.w. do sądu penitencjarnego, nadzorowi penitencjarnemu sędziemu penitencjarnego zgodnie z art. 34 § 1 k.k.w. i nadzorowi służbowemu przez dyrektora okręgowego lub Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (art. 78 § 2 k.k.w.)².

Paragraf 3 komentowanego przepisu został znowelizowany na mocy art. 4 pkt 43 ustawy z 20.02.2015 r. Zasadniczym celem nowelizacji było wyeliminowanie możliwości przemytu na teren zakładu karnego zabronionych przedmiotów, substancji itp. Z tego względu wprowadzono unormowanie, zgodnie z którym skład paczki żywnościowej komponowany jest z artykułów żywnościowych lub wyrobów tytoniowych zakupionych za pośrednictwem zakładu karnego. Takie rozwiązanie z jednej strony racjonalne, z drugiej może wzbudzać wątpliwości, w szczególności z uwagi na to, że w świetle obowiązujących od 1.07.2015 r. unormowań na skazanym będzie ciążyć pokrycie kosztów przygotowania paczki. Jest to dodatkowe obciążenie finansowe skazanego lub jego rodziny.

Istotną zmianą, na którą trzeba zwrócić uwagę, jest zwiększenie częstotliwości otrzymywania paczek żywnościowych. Dotychczas skazany miał prawo otrzymać ją raz na kwartał, ponadto nie mogła ona przekraczać ciężaru 5 kg. Od 1.07.2015 r. skazany ma prawo otrzymać paczkę żywnościową raz w miesiącu, nie obowiązuje także ww. limit – m.in. z tego względu dokonano zmiany § 7 komentowanego przepisu. Przyjęte rozwiązanie zasługuje na aprobatę, nie można bowiem nie zauważać, że prawo otrzymywania paczek żywnościowych jest ściśle związane z relacją skazanego z osobami bliskimi, bez wątpienia jest elementem tych relacji, a jego efektywna i rzeczywista realizacja może ostatecznie przyczynić się i wpływać na końcowy indywidualny efekt resocjalizacyjny³.

INFORMACJE DODATKOWE:

Kwestia możliwości otrzymywania paczek oraz ceny w kantynach zakładów karnych są przedmiotem wielu skarg i petycji osób odbywających karę pozbawienia wolności.

Do Sejmu 19 maja 2016 r. złożona została petycja, której jednym z postulatów była zmiana art. 113a § 3 kkw. Postulowana w petycji zmiana miała polegać na dodaniu do tego przepisu zdania o treści: „Ceny oferowanych artykułów nie mogą być wyższe niż w dyskontach, marketach i innych punktach sprzedaży”. Biuro Analiz Sejmowych sporządziło opinię prawną, we wnioskach której wskazano, że ujęta w petycji propozycja nowelizacji art. 113a § 3 kkw wskazuje na istotny problem, sygnalizowany przez osoby skazane, pracowników Służby Więziennej i Rzecznika Praw Obywatelskich. Jednak kwestia ta powinna zostać uregulowana poprzez właściwą praktykę

² Przesławski Tomasz (red.), Sych Wojciech (red.), Kodeks karny wykonawczy. Komentarz, LEX/el. 2023.

³ Dąbkiewicz Krzysztof, Kodeks karny wykonawczy. Komentarz, wyd. IV, WKP 2018.

dyrektorów zakładów karnych, gdyż ustawowe uregulowanie wysokości cen budzi zastrzeżenia prawne.

Sejmowa Komisja do Spraw Petycji na posiedzeniu 5 października 2016 r. zdecydowała o skierowaniu dezyderatu do Ministerstwa Sprawiedliwości⁴. W jego treści Komisja zwróciła się do Ministerstwa Sprawiedliwości o wnikliwą analizę opisanego problemu oraz odpowiedź na następujące pytania: czy problem cen w kantynach więziennych jest częstym przedmiotem uwag ze strony skazanych i ich rodzin?, jakie kroki ma zamiar podjąć lub rekomendować Minister Sprawiedliwości Służbie Więziennej, aby przeciwdziałać zawyżaniu cen oferowanych w kantynach? czy obecne przepisy wymagają w tej materii korekty lub doprecyzowania? czy ograniczenie możliwości przekazania paczki do osób najbliższych nie stawia w gorszej sytuacji skazanych nieposiadających rodziny?

Do Senatu 21 stycznia 2020 r. wpłynęła petycja zawierająca postulaty tożsame z petycją złożoną 19 maja 2016 r. do Sejmu. Komisja Praw Człowieka, Praworządności i Petycji 24 września 2020 r. zapoznała się z petycją oraz opinią Ministerstwa Sprawiedliwości, w której stwierdzono, że obowiązujące rozwiązania w zakresie posiadania sprzętu komputerowego oraz kształtowania cen produktów oferowanych w kantynach nie wymagają interwencji legislacyjnych. W głosowaniu senatorowie zdecydowali o niepodejmowaniu prac nad petycją⁵.

OPRACOWAŁA

Joanna Maria Leśniarek

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz

---

⁴ <https://www.sejm.gov.pl/Sejm10.nsf/agent.xsp?symbol=PETYCJA&NrPetycji=BKSP-145-81/16>

⁵ <https://www.senat.gov.pl/prace/petycje/wykaz-tematow-petycji/petycja,437.html>